

Әкімшілік сот ісі :
Жалпы шолу және ерекшеліктері.
Әкімшілік талап қою, оның нысаны,
мазмұны және түрлері.

- Жария-құқықтық қатынастардан туындайтын даулар мамандырылған әкімшілік соттарда қарастырылады. (*ӘРПК 102 бабы*);
- Әкімшілік юстицияны енгізу үшін ҚР Президентінің 2021 жылғы 26 қаңтардағы №500 Жарлығымен 21 жаңа мамандырылған ауданаралық әкімшілік сот құрылды:
әкімшілік орталықтарында -17;
Қаскелен, Семей, Жезқазған, Екібастұз қалаларында – 4.
- Әкімшілік құқықбұзушылық істерді қарайтын соттар (МАӘС және МӘС), қала отырып, әкімшілік құқықбұзушылық істері бойынша мамандырылған соттар деп қайта аталады.

Әкімшілік сот ісін жүргізудің міндеті жария-құқықтық қатынастарда жеке тұлғалардың бұзылған немесе дау айтылатын құқықтарын, бостандықтары мен заңды мүдделерін, заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін тиімді түрде қорғау және қалпына келтіру мақсатында әкімшілік істерді әділ, бейтарап және уақтылы шешу болып табылады.

Қазақстан Республикасы аумағындағы әкімшілік сот ісін жүргізудің тәртібі төмендегі құжаттармен анықталады

- Қазақстан Республикасының Конституциясы
- Қазақстан Республикасының Конституциялық заңдарымен
- ӘРПК
- АПК (ӘРПК реттемеген бөлігінде)
- Қазақстан Республикасының басқа заңдарының қағидаларымен;
- Халықарлық келісімдер мен Қазақстан Республикасының басқа міндеттемелері, сондай-ақ Конституциялық Кеңес пен Жоғары Соттың нормативтік қаулылары әкімшілік және әкімшілік процесстік құқықтың құрамдас бөлігі болып келеді.

ӘКІМШІЛІК СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУДІҢ ҚАҒИДАТТАРЫ

```
graph TD; A[ӘКІМШІЛІК СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУДІҢ ҚАҒИДАТТАРЫ] --> B[«Заңдылық қағидаты» 7 бап]; A --> C[«Әділдік қағидаты» 8 бап]; B --> D[“Құқықтарды, бостандықтар мен заңды мүдделерді қорғау» 9 бап]; B --> E[“Әкімшілік сот ісін жүргізудің ақылға қонымды мерзімі» 17 бап]; C --> F[«Соттың белсенді рөлі» 16 бап]; C --> G[«Сот актілерінің міндеттілігі» 18 бап];
```

«Заңдылық қағидаты» 7 бап

**“Құқықтарды, бостандықтар
мен заңды мүдделерді
қорғау» 9 бап**

**“Әкімшілік сот ісін
жүргізудің ақылға
қонымды мерзімі» 17
бап**

«Әділдік қағидаты» 8 бап

**«Соттың белсенді рөлі» 16
бап**

**«Сот актілерінің
міндеттілігі» 18 бап**

ҚР КОНСТИТУЦИЯСЫ 77- бап

1. Судья сот төрелігін іске асыру кезінде тәуелсіз және Конституция мен заңға ғана бағынады.
2. Сот төрелігін іске асыру жөніндегі соттың қызметіне қандай да болсын араласуға жол берілмейді және ол заң бойынша жауапкершілікке әкеп соғады. Нақты істер бойынша судьялар есеп бермейді.
3. Заңды қолданған кезде судья төмендегі принциптерді басшылыққа алуға тиіс:
 - 1) адамның кінәлі екендігі заңды күшіне енген сот үкімімен танылғанша ол жасалған қылмысқа кінәлі емес деп есептеледі;
 - 2) бір құқық бұзушылық үшін ешкімді де қайтадан қылмыстық немесе әкімшілік жауапқа тартуға болмайды;
 - 3) өзіне заңмен көзделген соттылығын оның келісімінсіз ешкімнің өзгертуіне болмайды;
 - 4) сотта әркім өз сөзін тыңдатуға құқылы;
 - 5) жауапкершілікті белгілейтін немесе күшейтетін, азаматтарға жаңа міндеттемелер жүктейтін немесе олардың жағдайын нашарлататын заңдардың кері күші болмайды. Егер құқық бұзушылық жасалғаннан кейін ол үшін жауапкершілік заңмен алынып тасталса немесе жеңілдетілсе, жаңа заң қолданылады;
 - 6) айыпталушы өзінің кінәсіздігін дәлелдеуге міндетті емес;
 - 7) ешкім өзіне-өзі, жұбайына (зайыбына) және заңмен белгіленген шектегі жақын туыстарына қарсы айғақ беруге міндетті емес. Діни қызметшілер өздеріне сеніп сырын ашқандарға қарсы куәгер болуға міндетті емес;
 - 8) адамның кінәлі екендігі жөніндегі кез келген күдік айыпталушының пайдасына қарастырылады;
 - 9) заңсыз тәсілмен алынған айғақтардың заңды күші болмайды. Ешкім өзінің жеке мойындауы негізінде ғана сотталуға тиіс емес;
 - 10) қылмыстық заңды ұқсастығына қарай қолдануға жол берілмейді.
4. Конституциямен белгіленген сот төрелігінің принциптері Республиканың барлық соттары мен судьяларына ортақ және бірыңғай болып табылады.

ӘРПК- те қолданылуға мүмкін АПК –нің қандай қағидаттары?

АПК 7- бап. Сот төрелігін тек соттың жүзеге асыруы

АПК 9- бап. Іске қатысатын адамдардың ар-намысы мен қадір-қасиетін, іскерлік беделін құрметтеу

АПК 10- бап. Жеке өмірге қол сұғылмаушылық. Хат жазысу, телефон арқылы сөйлесу, пошта, телеграф және өзге де хабарлар құпиясы

АПК 11- бап. Меншікке қол сұғылмаушылық

АПК 12- бап. Судьялардың тәуелсіздігі

АПК 13- бап. Жұрттың бәрінің заң мен сот алдындағы теңдігі

АПК 14- бап. Сот ісін жүргізу тілі

АПК 19- бап. Сот талқылауының жариялылығы

АПК 22- бап. Сот актілеріне шағым жасау бостандығы

Әкімшілік сот ісін жүргізудің тәртібінде қаралмайды:

- 1) Тексерілуі Қазақстан Республикасының Конституциялық Кеңестің ерекше құзыретіне жататын құқықтық актілері;**
- 2) Іс жүргізу тәртібі Қазақстан Республикасының қылмыстық процестік, азаматтық процестік заңнамамен және Қазақстан Республикасының әкімшілік құқықбұзушылық заңнамасымен қаралатын істер.**

106-бап. Әкімшілік істердің аумақтық соттылығы

1. Әкімшілік істер әкімшілік актінің шығарылған орны бойынша немесе жауапкердің орналасқан жері бойынша қаралуға жатады.
2. Қазақстан Республикасының шегінен тысқары жерде шығарылған әкімшілік акт Нұр-Сұлтан қаласының мамандандырылған ауданаралық әкімшілік сотында қаралуға жатады.
3. Электрондық құжат нысанында шығарылған әкімшілік акт талап қоюшының тұрғылықты (орналасқан) жері бойынша қаралады.
4. Әкімшілік органға оның аумақтық бөлімшесінің, филиалының, өкілдігінің қызметінен туындайтын талап қою аумақтық бөлімшенің, филиалдың, өкілдіктің орналасқан жері бойынша беріледі.

СОТТАР

Мамандырылған ауданаралық әкімшілік соттар – **бірінші инстанция**

Облыстық соттар– **апелляциялық инстанция**

Жоғарғы сот– **кассациялық инстанция**

Инвестициялық дауларды қарау

Инвестордың талап арызы бойынша
инвестициялық даулар ӘРПК ережелері
бойынша

Нұр-Сұлтан қласының МАЭС –
бірінші инстанция

Нұр-Сұлтан қаласының соты –
апелляциялық инстанция

Жоғарғы Сот– кассациялық
инстанция

Мемлекеттік органның талап арызы
бойынша инвестициялық даулар
АПК ережелері бойынша:

Нұр – Сұлтан қаласының МАЭС–
бірінші инстанция

Нұр-Сұлтан қаласының соты –
апелляциялық инстанция

Жоғарғы Сот– кассациялық
инстанция

Әкімшілік процестің қатысушылары:

- Талап қоюшы
- Жауапкер
- Мүдделі тұлға
- Прокурор

Іске қатысатын өзге адамдар:

- Кеңесші
- Сот отырысының хатшысы
- Сот приставы
- Куә
- Сарапшы
- Маман
- Аудармашы

ӘКІМШІЛІК СӨТ ІСІН ЖҮРГІЗУДІҢ ЖАЛПЫ ҚАҒИДАЛАРЫ

- Талап қоюды сотта тіркеу;
- Келіп түскен әкімшілік іс бойынша соттың әрекеті және алдын ала тыңдау (тараптардың татуласу мүмкіндіктерін қарастыру, сондай-ақ, тараптар келіскен кезде оларға істі жазбаша іс жүргізу тәртібімен қарау мүмкіндігі)
- Сот талқылауы (Дәлелдеу ауыртпалығы әкімшілік органға түседі (129 бап);
- Соттың шешімін шығару, оны жария ету және түсіндіру;
- Соттың шешімін орындау және сот бақылауы.

ТАЛАП ҚОЮДЫҢ ТҮРЛЕРІ

*Заңсыз әкімшілік актіні
жою туралы талап
қою*

*Әкімшілік актіні
қабылдау туралы
талап қою*

*Әрекет жасау
(жасамау)
туралы талап
қою*

*Құқықтық
қатынастың бар
немесе жоқ екенін
тануды талап ету*

Талап қоюшы әкімшілік актінің толық немесе оның қандай да бір бөлігінің күшін жою талабымен әкімшілік органның шешімін өзгертуді талап ете алады
(мысалы: *сертификатты кері қайтарып алу туралы бұйрықты жою*)

Талап қоюшы қолайлы әкімшілік акті қабылдауды талап ете алады

(мысалы: *жер учаскесін беру туралы әкімдік қаулысын шығару*)

Талап қоюшы әкімшілік актіні қабылдаумен байлансты емес әрекет жасауды (жасамауды) талап ете алады

(мысалы: *жылжымайтын мүлік деректер базасында мәліметтерді түзету*)

Талап қоюшы әкімшілік актіні болмашы деп тануды талап ете алады .

(мысалы: *зейнет ақыны жеңілдікпен алу*)

ТАЛАП ҚОЮ КЕЗІНДЕ

ҚАЗІР

- СУДЬЯ ЖӘРДЕМ КӨРСЕТПЕЙДІ
- Сырттан бақылаушы рөлін атқарады
- Тараптар дәлелдемелерді өздері ұсынады
- судья дәлелдемелерді жинаудан толық босатылған
- Тараптар жарысады

БОЛАДЫ

- СУДЬЯ ЖӘРДЕМ КӨРСЕТЕДІ
- Алдын ала құқықтық орны толмас салдарын түсіндіре отырып талаптарды тұжырымдау және (немесе) өзгертуде
- формальды кателерді жоюға және түсініксіз тұжырымдарды нақтылау, берілген талап қоюдың мәні бойынша, нақты деректерді толықтыру бойынша және т.б.

ТАЛАП ҚОЮДЫ БЕРУГЕ АРНАЛҒАН МЕРЗІМ

- ▶ Дау айту туралы, мәжбүрлеу туралы талап қоюлар бір ай ішінде сотқа беріледі
- ▶ Тану туралы талап қою сотқа тиісті құқықтық қатынас туындаған кезден бастап бес жыл ішінде беріледі.
- ▶ Арнайы мерзімдер: **бір ай ішінде** - Егер заңда дауды сотқа дейінгі реттеу тәртібі белгіленбесе, немесе шағымды қарайтын орган болмаса, шағымды қарау мерзімі өткен соң, егер шағым бойынша шешім қабылданбаса
- ▶ Он жұмыс күні ішінде Сот орындаушысының атқарушылық құжаттарды орындау жөніндегі әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) талап қою

ТАЛАП ҚОЮШЫ

МІНДЕТТІ

Өз мүмкіндіктеріне сәйкес дәлелдемелерді жинауға қатысуға міндетті.

Берілген талап қою түріне қарамастан, талап қоюшы құқықтарының, бостандықтары мен заңды мүдделерінің бұзылғаны туралы өзіне мәлім болған **УАҚЫТТЫ, СОНДАЙ-АҚ КЕЛТІРІЛГЕН ЗАЛАЛДЫҢ МӨЛШЕРІН ДӘЛЕЛДЕУГЕ МІНДЕТТІ.**

дау айту жөніндегі талап қою бойынша

тану туралы талап қою бойынша

әрекет жасау туралы талап қою бойынша

мәжбүрлеу туралы талап қою бойынша

Сот мынадай негіздер бойынша талап қоюды қайтару туралы ұйғарым шығарады:

- 1) талап қоюшы осы санаттағы істер үшін заңда белгіленген дауды сотқа дейінгі реттеу тәртібін сақтамаса және бұл тәртіпті қолдану мүмкіндігі жойылмаса;
 - 2) талап қою осы Кодекстің 131-бабы екінші бөлігінің талаптарына сәйкес келмесе және алдын ала тыңдағанға дейін кемшіліктерді жоюдың мүмкін еместігі анықталса;
 - 3) арызды әрекетке қабілетсіз адам берсе;
 - 4) арызға оған қол қоюға немесе оны ұсынуға өкілеттіктері жоқ адам қол қойса;
 - 5) осы немесе басқа соттың іс жүргізуінде сол тараптар арасындағы сол нысана туралы дау бойынша және сол негіздер бойынша іс болса;
 - 6) талап қоюшы берген талап қоюды кері қайтарып алса;
 - 7) соттың талаптарына қарамастан, істі оның қатысуынсыз талқылау туралы сұрамаған талап қоюшы сотқа екінші шақыру бойынша келмесе;
 - 8) мүддесі үшін іс қозғалған тұлға мәлімделген талапты қолдамаса;
 - 9) тараптар татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісім жасаса және оны сот бекітсе;
 - 10) Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексінде белгіленген тәртіппен мемлекеттік баж төленбесе немесе толық төленбесе;
 - 11) іс әкімшілік сот ісін жүргізу тәртібімен қарауға жатпаса;
 - 12) сол тараптар арасындағы сол нысана туралы дау бойынша және сол негіздер бойынша шығарылған заңды күшіне енген соттың шешімі немесе татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісімді бекіту туралы соттың ұйғарымы болса;
 - 13) іс бойынша тараптардың бірі болып табылатын азамат қайтыс болғаннан кейін даулы құқықтық қатынас құқық мирасқорлығына жол бермесе;
 - 14) іс бойынша тарап болатын ұйым оның қызметін тоқтатумен және құқық мирасқорларының болмауынан таратылса;
 - 15) сот талап қоюды беруге өткізіп алынған мерзімді қалпына келтіруден бас тартса;
 - 16) егер заңда өзгеше көзделмесе, тараптар арасында заңға сәйкес осы дауды төреліктің шешуіне беру туралы келісім жасалса;
 - 17) іс осы соттың соттылығына жатпаса.
- Талап қоюды қайтару, сотқа талап қоюмен қайтадан жүгінуіне кедергі келтірмейді.

БРЕМЯ ДОКАЗЫВАНИЯ

**ОТВЕТЧИК, принявший
обременительный
административный
акт**

ОТВЕТЧИК в части фактов, ставших основанием для отказа в принятии испрашиваемого адм. акта, и ИСТЕЦ в части фактов, которыми обосновывается принятие благоприятного для него адм. акта.

Если ответчик ссылается на наличие фактических условий, исключающих вынесение в конкретном случае желаемого истцом адм. акта, обязанность по доказыванию таких условий лежит на данном ответчике

об
оспаривании

о
принуждении

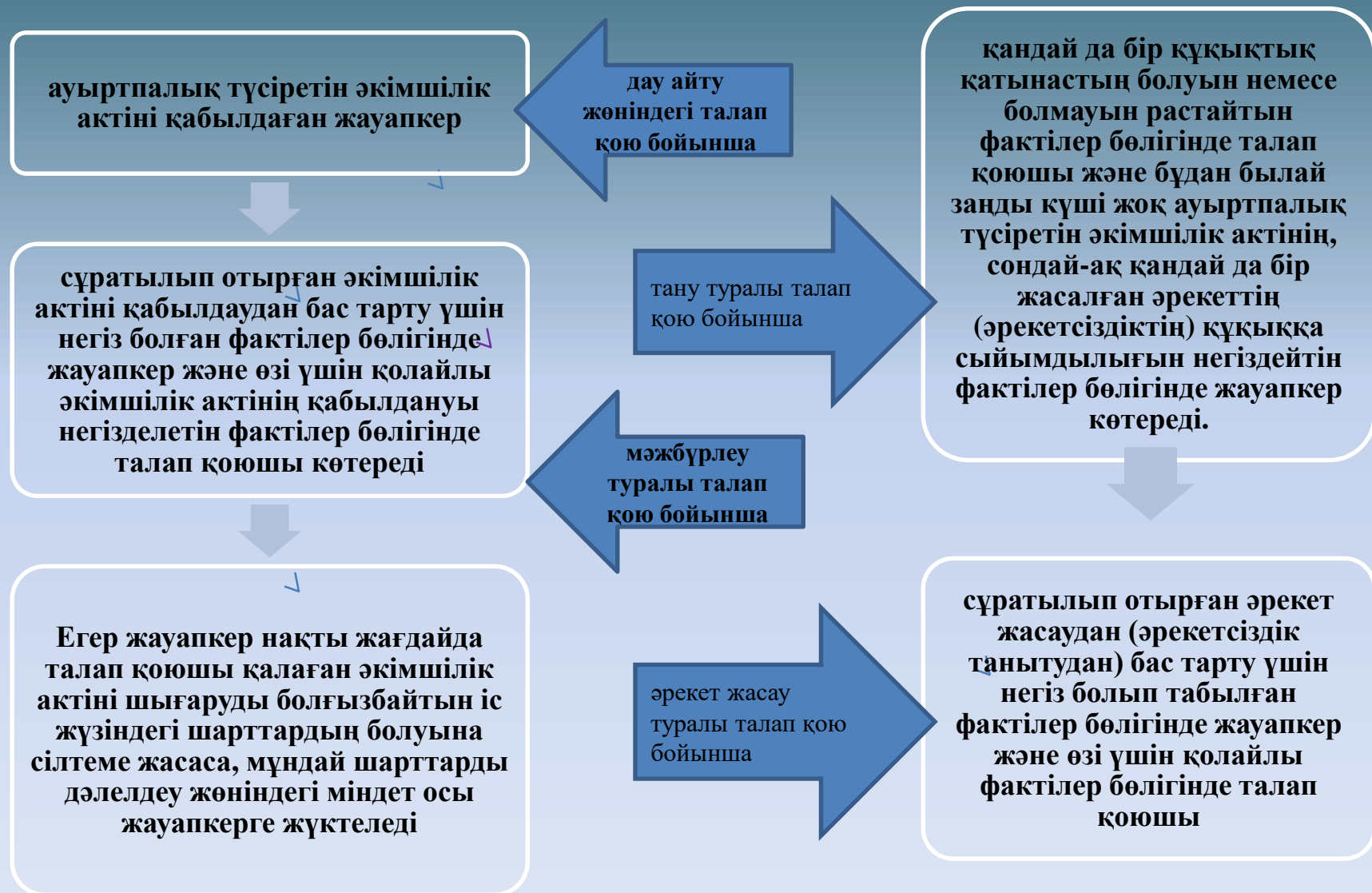
о
признании

Иско совершении
действия

**ИСТЕЦ в части фактов,
подтверждающих наличие
или отсутствие какого-либо
правоотношения, и ОТВЕТЧИК
в части фактов,
обосновывающих
правомерность
обременяющего адм. акта, не
имеющего больше
юридической силы, а также
какого-либо совершенного
действия (бездействия)**

ОТВЕТЧИК в части фактов, которые явились основанием для отказа в совершении испрашиваемого действия (бездействия), и ИСТЕЦ в части благоприятных для него фактов

Дәлелдеу ауыртпалығын көтереді

СОТТЫҢ ШЕШІМІ

Сот дауды мәні бойынша шешетін сот актісі шешім нысанында шығарылады. Шешім қысқаша нысанда шығарылуы мүмкін.

Шешім әкімшілік істі талқылаудан кейін шығарылады және ауызша талқылау аяқталған күннен бастап он жұмыс күнінен кешіктірілмей дайындалады. Айрықша жағдайларда әкімшілік істің күрделілігі ескеріле отырып соттың шешімі ауызша талқылау аяқталған күннен бастап бір айдан кешіктірілмей дайындалады.

Сот әкімшілік істің мән-жайларын тікелей зерттеу нәтижелеріне негізделген өзінің ішкі сенімінің негізінде шешім шығарады. Шешім Қазақстан Республикасының атынан шығарылады.

Соттың шешімі кіріспе, сипаттау, уәждеу және қарар бөліктерінен тұрады.

Сот шешім шығару кезінде дәлелдемелерді бағалайды және қандай мән-жайлар анықталғанын, осы әкімшілік іс бойынша қандай құқықтық акт қолданылуға тиіс екенін және талап қоюдың қанағаттандыруға жататынын-жатпайтынын айқындайды. Егер әкімшілік істе бірнеше талап қойылса, онда сот барлық талаптар бойынша шешім шығарады.

Әкімшілік орган, лауазымды адам әкімшілік қалауды жүзеге асырған кезде сот Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген шектерден асқанын-аспағанын және әкімшілік қалауды жүзеге асыру осы өкілеттіктің мақсаттарына сәйкес келетінін-келмейтінін де тексереді.

Әкімшілік актіні немесе оның бір бөлігін заңсыз деп тану, егер соттың шешімінде өзгеше көрсетілмесе, оның күшін жоюға, сондай-ақ одан не оның бір бөлігінен туындайтын барлық заңды салдарлардың күшін жоюға алып келеді.

Сот, егер талап қоюды қарау кезінде даулы әрекет (әрекетсіздік) жасалғанын, шешім құзыретіне және Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қабылданғанын анықтаса, оны қанағаттандырудан бас тартады.

Шешімде сол мерзім ішінде соттың шешімі орындалуға тиісті мерзім көрсетіледі.

Берілген талап арыз байланысты шешімдер

Дау айту туралы талап қою бойынша шешім

1. Егер талап қоюшының құқықтарын, бостандықтары мен заңды мүдделерін қозғайтын, ауыртпалық түсіретін әкімшілік актіге дау айту туралы талап қою негізді болып табылса және сот оның заңсыздығын таныса, онда ол толық немесе қандай да бір бөлігінде оның күшін жояды.

2. Шешімді қабылдаған кезде орындалып қойған немесе орындалып жатқан, ауыртпалық түсіретін әкімшілік актінің заңсыздығы танылған жағдайда, сот жауапкерді орындаудың күшін жоюға мәжбүрлеуге және талап қоюшыны шешімде белгіленген мерзімде бастапқы жағдайына қайтару бойынша әрекеттер жасауды талап етуге құқылы.

Мәжбүрлеу туралы талап қою бойынша шешім

1. Әкімшілік актіні шығарудан бас тартудың не жауапкер әрекетсіздігінің нәтижесі болып табылатын әкімшілік актіні қабылдамау заңға қайшы келетін немесе талап қоюшы құқықтарының, бостандықтары мен заңды мүдделерінің бұзылуына себеп болған жағдайда, сот әкімшілік органға әкімшілік актіні қабылдау міндеттемесін жүктейді.

Сот жауапкерге ауыртпалық түсіретін әкімшілік актіні қабылдамау міндетін жүктеуге құқылы.

2. Сот шешімде әкімшілік актінің мазмұны мен оны қабылдау мерзімін, сондай-ақ орындылығы мәселелерін шешуді қоспағанда, әкімшілік іс үшін елеулі маңызы бар өзге де мән-жайларды айқындауы мүмкін. Соттың мұндай шешімі әкімшілік акт қабылданғанға дейін оны ауыстырады.

Әрекет жасау туралы талап қою бойынша шешім

1. Әрекет жасау туралы талап қою негізді және заңды деп танылған кезде сот жауапкерді нақты әрекеттер жасауға міндеттейді және оларды орындау үшін мерзім белгілейді.

Егер талап қоюшы бір мезгілде жауапкердің нақты жасаған әрекетінің құқыққа қайшылығын тануды талап етсе, сот шешімде әкімшілік органның іс жүзіндегі әрекеті құқыққа қайшы болғанын таниды.

2. Әрекетке тыйым салу туралы талап қою негізді және заңды деп танылған кезде сот жауапкерге кейіннен нақты әрекеттер жасауға тыйым салады.

Тану туралы талап қою бойынша шешім

1. Тану туралы талап қою қанағаттандырылған кезде сот, егер мұндай талаптар дербес талаптар ретінде мәлімделген болса, қандай да бір құқықтық қатынастың болуын немесе болмауын немесе оның мазмұнын таниды.

2. Сот, сондай-ақ, егер тану туралы талап қою негізді және заңды болса, ал осы мән-жайды тану талап қоюшының бұзылған құқықтарын қалпына келтіру үшін қажет болса, бұдан былай заңды күші жоқ, ауыртпалық түсіретін әкімшілік актіні заңсыз деп тануға құқылы.

3. Сот, сондай-ақ талап қоюшының талап етуі бойынша, егер ауыртпалық түсіретін әкімшілік актінің күші жойылса немесе оның қолданысы өзге тәсілмен, оның ішінде оның қандай да бір бөлігінде күшін жойса, ауыртпалық түсіретін әкімшілік актіні заңсыз деп тануға құқылы.

Сот шешімі

Татуластыру рәсімдері

(сот шешім шығаруға
кеткенге дейін
татуласу, медиация
немесе дауды
партисипативтік рәсім
тәртібімен реттеу)

Дауды
шешу

Татуластыру рәсімдері

Тараптар өзара жол беру негізінде әкімшілік процестің барлық сатысында (кезеңінде) сот шешім шығаруға кеткенге дейін татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісім жасасу арқылы әкімшілік істі толығымен немесе ішінара аяқтай алады.

Сот тараптардың татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісімді бекіту туралы өтінішхатын сот отырысында немесе алдын ала тыңдауда қарайды.

Егер тараптар татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісімге қол жеткізбесе немесе сот келісімнің шарттарын бекітпесе, әкімшілік істі талқылау жалпы тәртіппен жүргізіледі.

Татуласу, медиация немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісімді бекіту туралы өтінішхатты қарау нәтижелері бойынша сот осындай келісімді бекіту не одан бас тарту туралы ұйғарым шығарады..

Сотта медиация жүргізу тәртібі

1. Бірінші сатыдағы сотта медиация жүргізу үшін әкімшілік іс медиация туралы келісімді бекітетін басқа судьяға беріледі.

Тараптардың өтінішхаты бойынша медиацияны әкімшілік іс өзінің іс жүргізуіндегі судья жүргізуі мүмкін.

Апелляциялық сатыдағы сотта медиация жүргізу үшін әкімшілік іс, әдетте, соттың алқалы құрамын судьялардың біріне беріледі.

Кассациялық сатыдағы сотта дауды (жанжалды) медиативті келісім жасасу арқылы реттеу туралы өтінішхатпен бір мезгілде тараптар аталған келісімді ұсынуға тиіс.

2. Медиация жүргізетін судья медиация жүргізілетін күнді тағайындайды және тараптарға оның өткізілетін уақыты мен орны туралы хабарлайды.

Егер басқа адамдардың қатысуы дауды (жанжалды) реттеуге ықпал ететін болса, сот оларды медиацияға шақыруға құқылы.

3. Медиация жүргізу хаттамасы сотта жүргізілмейді.

САЛДАРЫ

- ▶ 1. Егер барлық дәлелдемелерді зерттегеннен кейін әкімшілік істің нәтижесіне негізделген қандай да бір факт дәлелденбей қалса, онда әкімшілік істі қарау және шешу нәтижелерінің теріс салдарларын осы фактіні дәлелдеудің ауыртпалығын көтеретін тарап көтереді.
- ▶ 2. Әкімшілік іске қатысатын адамдар қандай да бір дәлелдемені жоюға немесе жасыруға не дәлелдемелерді алуға мүмкіндік тудырмай немесе оны қиындата отырып, оны зерттеу мен бағалауға өзге тәсілмен кедергі келтіруге құқылы емес. Мұндай жағдайда сот дәлелдеу ауыртпалығын осы Кодекстің 129-бабының екінші бөлігінде белгіленген қағидаларға қарамастан, кедергі келтіруші тарапқа жүктеуі мүмкін.
- ▶ 3. Сот өзі белгілеген мерзімде дәлелдемелерді ұсынудың мүмкін еместігі туралы хабардар етілмеген, сондай-ақ сот дәлелсіз деп таныған себептер бойынша сот талап еткен дәлелдемені ұсыну міндеті орындалмаған жағдайда, сот осы Кодекстің 127-бабында белгіленген тәртіппен ақшалай өндіріп алуды қолдануға құқылы.

ПРОЦЕСТІК МӘЖБҮРЛЕУ ШАРАЛАРЫНЫҢ ТҮРЛЕРІ

1) ескерту;

2) сот отырысы залынан шығарып жіберу;

3) ақшалай өндіріп алу.

АҚШАЛАЙ ӨНДІРІП АЛУ

Процестік құқықтарды теріс пайдалану немесе процестік міндеттерді орындамау үшін; **мөлшер 10 АЕК;**

Соттың талабын, сұрау салуын орындамағаны, әкімшілік іске қатысушы адамның сотқа келмегені, сотқа уақтылы хабарламағаны, кері қайтарып алуды уақтылы бермегені, сот отырысында төрағалық етушінің өкімдеріне бағынбағаны, сотта белгіленген қағидаларды бұзғаны, сондай-ақ сотты және (немесе) судьяны құрметтемегені туралы анық куәландыратын өзге де әрекеттер (әрекетсіздік) үшін; **мөлшер 20 АЕК;**

Соттың актісін орындамағаны үшін; **мөлшер 50 АЕК;**

ШЕШІМДЕРДІҢ ОРЫНДАЛУЫНА СОТ БАҚЫЛАУЫ

Әкімшілік орган соттың шешімін орындалуы туралы хабарлауға тиіс.

Сот кез келген шенеунікке айыппұл салуы мүмкін.

100АЕК мөлшеріндегі айыппұл бір неше рет қолданылуы мүмкін.

Өз шешімінің нақты орындалуын қамтамасыз етеді.

ӘРПК 132-бап Дау айту туралы талап қою

Ауыртпалық түсіретін әкімшілік актіде талап қоюшының құқықтары, бостандықтары мен заңды мүдделері бұзылған жағдайда, ол әкімшілік актінің толық немесе оның қандай да бір бөлігінің күшін жою талабымен дау айту туралы талап қою беруге құқылы.

Ауыртпалық түсіретін акт – дабыл қағуды тәртіпке келтіру міндетін жүктеу. Компания әкімшілік актіні толық жоюды талап етті.

Құқықтық норма: Күндізгі стационар орналасқан ғимарат, өртке қарсы қорғаныс жүйесі жұмыс күйінде болу керек және техникалық құжаттаманың талаптарына сәйкес пайдалану тиіс.

ӘРПК 129-бап. Дәлелдеу міндеті

2. Дәлелдеу ауыртпалығын:

1) дау айту жөніндегі талап қою бойынша — ауыртпалық түсіретін әкімшілік актіні қабылдаған жауапкер;

Қызмет жаңа дәлел ұсынды: егер жүйені тәртіпке келтіре алмаса, оны бұзу керек.

ӘРПК 129-бап.

3. Жауапкер әкімшілік актіде аталған негіздемелерге ғана сілтеме жасай алады.

ӘРПК 160-бап. Залалдарды өтеу туралы талапты шешу

1. Талап қоюшы осы Кодекстің 132, 133, 134 және 135-баптарында көрсетілген талап қоюлармен бір мезгілде осы талаптармен себеп-салдарлық байланыстары бар залалдарды өтеу туралы талап қоюға құқылы.

2. Тиісті талаптар қанағаттандырылған жағдайда сот шешімде келтірілген залалдың мөлшерін айқындайды.